

זהו הנאום שהצית את הסערה הגדולה בישיבת הכנסת

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה.
הארץ משוועת לעלייה.

מי אינו מדבר על עלייה? אינו מפלגה אינה מרימה את קולה למען העלייה? רק הבוקר ננעל בעיר זו קונגרס שכל-כולו עסק בנושא העלייה. ראשה הממשלה החליט למנות שר מיוחד לקליטת העלייה, ואף להעניק לו את המעמד של סגן-ראש הממשלה.

והנה באים נציגיהם של מיליון וחצי יהודים בכל רחבי העולם המערבי, כדי לקיים בפעם הראשונה את הוועידה של איגודם בירושלים. נשיא-המדינה, ראש-הממשלה, שר-החוק, ראש-העירייה — כולם מבינים שזוהו מנוף גדול לעלייה, פתח ראשון לפוטנציאל עצום חדש לעלייה — והם החליטו להשתתף בוועידה זו ולעודדה.
והנה נתקלו יוזמי הוועידה בחומה אטומה — חומת שומריה-הכותל.

כל יהודי דתי שלישי הוא רפורמי

כבוד היושב-ראש, איני יהודי דתי, וגם לא דתי-רפורמי. אולם אין צורך להשתייך לתנועה היהודית המתקדמת, כדי להעלות על גס את כוחה, את חשיבותה, את תרומתה למדינה.

מיליון נפשות שייכות לתנועה זו בארצות-הברית בלבד, חצי מיליון נוסף בשאר ארצות המערב. כל יהודי ישיבי בעולם החופשי מודה עם תנועה זו — מודה באופן פעיל, כי ההשתייכות ליהדות הרפורמית אינה שיגרה תורשתית, אלא הודעה מודעת.

אם נוריד ממיספר היהודים בעולם החופשי

שאנו תובעים ממשלותיהן לפתוח את שעריהן להגירה — נתקלת בהסתה ובהתנגדות מצד הורם הוותיק הזה. ועתה — ההשמצה המאורגנת נגד היהדות המתקדמת, אי-ההכרה ברבנות כשליחידת מוסמכים, שלילת זכויותיה היסודיות. (אחד מטובי הרבנים הצעירים של הורם הזה, הרב טוביה בן-חורין, צבר ירושלמי שהוסמך לרבנות בארצות-הברית, משרת בצה"ל כחייל קרבי בשריון — מפני שהרבנות הצבאית אינה מכירה בזכותו לכהן כרב צבאי, ככל רב אורתודוקסי.)

משמעי: הורם האורתודוכסי אינו מאחד, אלא מפלג. אינו עוזר לעלייה, אלא מונע עלייה. על רקע זה יש לבחון את הפרשה שאני מעלה אותה כאן.

האם יהודים ישללו זכות תפילה מיהודים?

על מה מדובר, כבוד היושב-ראש?

יש ויכוח אם הכותל המערבי הוא אתר דתי בלבד, או גם אתר היסטורי-לאומי-חילוני. אולם לא זה הויכוח היום. הוויכוח הוא: האם זהו אתר דתי של זרם אחד ביהדות, זרם שהוא מיעוט ביהדות הדתית העולמית, או שהוא אתר דתי של כל היהדות הדתית?

האם מותר בכלל למדינת-ישראל, על פי החוק שנתקבל בכנסת בשנה האחרונה, למחור המלחמה והנצחון, לשמירת המקומות הקדושים — האם מותר לסגור את הכותל בפני אנשים המבקשים להתפלל לידו כדרכם, על פי דין פולחנם?

נשים מאחרי המחיצה ליד הכותל

שערו רייה ליד הכותל

בארץ? האם שריהדות ישראל היה מקבל על עצמו להגיד גם אז שהוא רק רשות מבי צעת, ושהוא נאלץ לפנות את ההלכה של האפיפיור על כל העדות הנוצריות בישראל?

היופעלו שוטרים נגד המתפללים?

דומני, כבוד היושב-ראש, שפרשה זו מוכיחה מאין כמות את הצורך העקרוני להפרדת הדת מן המדינה — עיקרון שדווקא היהדות המתקדמת דוגלת בו כמוהו.

אולם לא זה הנושא שאני מציגו היום לוו"י כוח. אני תובע מבית-הנבחרים של ישראל לכבד ולבצע את עיקרון מגילת העצמאות, המבטיח חופש-פולחן לכל עדה דתית, ובכלל זה כל זרם דתי. זהו עיקרון חדימשמעי, וכל סטייה ממנו נוגדת את המגילה.

איני יודע על סמך איזה חוק מתחנן שריהדות לפעול שריהמשפטים אמר כאן רק שלשום, בתשובה לשאלתה שלי, כי לא הסכים לתקנות שהוצעו עליידי שריהדות לגבי הכותל, וכי על כן אין תקנות בנות-חוקף.

אבל נניח שמנוי וגמור עם שריהדות למנוע תפילה משותפת של באי הוועידה — איך הוא חושב לממש איסור זה?

מה יעשה אם צירי-הוועידה פשוט יגשו בצוותא, ויתפללו בצוותא?

האם ינהג אז כמו המושל העות'ומני בזמנו, שהפעיל שוטרים מוסלמים כדי להפריד בין נוצרים אורתודוכסיים ונוצרים קאתוליים ששפכו איש את דם רעהו במריבות על כני-סייתי-הקבר?

כבוד היושב-ראש, העניין חמור, העניין דחוף, הוועידה תתקיים בעוד שבועיים — ואני מציע לכנסת לדון בהצעה זו בלי דחייה.

מנחם פרוש (אגו"י): חרפה שאתה מביא דבר כזה בכנסתו

האם לא יאמרו מחר הירדנים כי הנה דווקא היהודים שוללים זכות זו מיהודים אחרים?

המנהיגים האורתודוכסיים מנסים לטעון כי זוהי סתם התעקשות מצד הרפורמיים. הם טוענים: אם לנו כל-כך חשוב שתהיה הפרדה בין גברים ונשים ליד הכותל, לפי פולחננו שלנו — מדוע לא יותרו הרפורמיים? איזה אסון יגרם להם אם יתפללו פעם, בניגוד למינהגם, בנפרד?

הצגנו שאלה זו למנהיגי היהדות-המתקדמת בארץ (שיש לה, אגב, שבט קהילות בירושלים, בתל-אביב, בחיפה, ברמת-גן, בנהריה, בצפת עילית ובכפר-שמריהו), ואחד מראשיה הסביר זאת כך: לא איכפת לנו לחבוש כיפות, למען שלום-בית, אף כי איננו נוהגים לחבוש כובע בעת תפילתנו. אין זה עניין עקרוני, ואיננו באים להרגיז.

אולם תפילה המשותפת היא אחד היסודות העקרוניים של תפיסתנו. תפילה בצוותא — בעל ואשתו, הורים וילדיהם — מייצגת, בעינינו, את השלמות המשפחתית, את החוויה הדתית שזי המשפחה.

התכפה המדינה את צו האפיפיור?

פקיד מישרי-הדתות השמיע בראדיו טענה מוזרה עוד יותר, והיא: שיש למנוע תפילה זו בצוותא של שלוש מאות צירים וצירות, מפני שהיא יכולה להרגיז מתפללים אחרים, העשויים להודמן באותה שעה למקום. זוהי דוגמא מחרידה נוספת של ניצול מנגנון-המדינה כדי לכפות דעת מיעוט, ואפילו של קומץ בני-אדם, על הציבור, על הרוב, על האומה כולה.

ואם אומר מישרי-הדתות שהוא רק רשות חילונית, שאינה אלא מבצעת את הוראות הרבנות הראשית בענייני ההלכה היהודית — כי אז מתעוררת השאלה: מי שמך? הרי אותה רבנות מייצגת רק את הורם האורתודוכסי, וזו אחת הטענות העיקריות נגדה!

האם יעלה על דעת איש לכפות הלכה של הוואתיקאן, להבריך, על הנצרות הרפורמית

את הבלתי-דתיים והאנטי-דתיים, יסתבר כי היהדות המתקדמת מקיפה לפחות שלישי מכל היהדות הדתית, לעומת השלישי של הורם האורתודוכסי. (השלישי השלישי שיוך לזרם הקונסרבטיבי, שגם הוא אינו מוכר בישראל.) כמה מגדולי התנועה הציונית השתייכו ליהדות הרפורמית. די להוכיח שמות כמו קלוד מונטיפיורה, הנשיא הראשון של האיגוד העולמי, אבא הילל סילבר, סטיפן וייז, וכיום מקס נוסבאום והרב מילר. בין צירי הקונגרס הציוני, שנעלם הבוקר, היו למעלה ממאה צירים רפורמיים, המחכים עתה לוועידה.

אולם ועדת התנועה לא התכנסה מעולם בישראל. רק למחרת מלחמת-ששת-הימים התעוררה גם היא, ובהשפעת חבורה ישראלים החליטה בפעם הראשונה לקיים את ועידתם בארץ, בירושלים — ואחת הסיבות העיקריות לכך היתה הרצון לערוך תפילה חגיגית, לפי מנהגם שלהם, ליד הכותל המערבי.

והנה בא מישרי-הדתות, מוכר ממלכתי של המדינה החילונית, ואומר: לא. לא תתפללו לפי דרככם, גברים ונשים יחד. ואם תתעקשו — לא תתפללו בכלל.

הדת האורתודוכסית מפלגת את העם

כבוד היושב-ראש, הבה נשאל שאלה פשוטה: האם הדת האורתודוכסית מאחדת את העם, או מפלגת אותו? שמעתי בבית הוועידה עשרות-עשרות נאומים פאתטיים שהצדיקו את הכפייה הדתית והשתנגדו להפרדת הדת מן המדינה, בטענה כי הדת דרושה כדי לאחד את העם, וכי כל הפרדה מכיאה להפילוג.

והנה — פרשה זו מסמלת את האמת, שהיא הפוכה: הדת האורתודוכסית היא גורם מפלג. הפילוג בין העדות בישראל — מקורו בזרם דתי זה. הוא המנציח את הבלגנות, עליידי בחירת רבנים אשכנזיים לחוד וספרדיים לחוד.

בעיית קליטתם של זוגות שנישאו בחוץ-לארץ בנשואי-תערובת — והם רבים מאוד דווקא בארצות הקומוניזם,

מנחם פרוש (אגו"י): אבל הנוהל הוא שמדברים משם, מהבמה, ולא מכאן שריהפעד בורג: איני מדבר על ה נוהל הניאוגרפי. ואם נוהל — אזי הנוהל הוא שחברי-הממשלה מקבל רשות-הדיבור בי כל עת —

מנחם פרוש: גבירתי היושב-ראש, את קראת לו לדונק? אם לא — איך הוא מדבר?

אמה תלמי (מס"ם): אתה מדבר בשם הממשלה?

שריהפעד בורג: כן. יש לי הזכות לדבר בשם הממשלה מתי שאני רוצה.

מנחם פרוש: אחרי שהוא (לורנץ) יגמור, שריהפעד בורג: ביקשתי לדבר לי סדר. השאלה השפוגרפית איננה חשובה. (המשך בעמוד 26)

אשם בכך, כי סיפרתי להם מראש שהי-מפדיל מסכימה להעביר את העניין לוועדה. ברגע שחרהפטיג אכן הסכים לכך, קפץ שלמה לורנץ מאגו"י ממקומו. בכך התחילה הסערה הגדולה, שנמשכה חצי שעה. בפרו"טוקול זה נרשם כלהלן, אך למעשה היה זה הרבה יותר סוער וממושך. הפרוטוקול קלט רק חלק קטן מן הדברים:

שלמה לורנץ: גבירתי היושב-ראש, כנסת נכבדה. אחרי ששני הדתות... שריהפעד בורג (מפד"ל): אני בדיעה שהכנסת, שרק לפני כמה דקות התרגשה על איחוד קטן, מחוייב המציאות, של שרי הדתות, צריכה לכבד את התקנות ואת ה נוהל. הנוהל והתקנות מצויים כן: יש מציע הצעה לדיון; יש לחברי-כנסת אחר הזכות להציע לחשביד לחשדה; יש לחברי-כנסת שלישי —

ועדה, היה איש אגו"י יכול לנאום ולהציע להסירה. אך מכיוון שהשר ביקש להסיר את ההצעה, יכול היה ח"כ אחר להציע לה-עבירה לוועדה. עשה זאת אברהם טיאר (מ"ח) בנאום קצר. אז פנתה היו"ר סנהד-ראי, אשת המפד"ל, במפתיע לשרי-הדתות ושאלה אם הוא מוכן עכשיו להעביר את ההצעה לוועדה — והשר הודיע במפתיע ש-הוא שינה את דעתו ומסכים לכך. בשביל מה כל ההצעה הזאת? היה זה טכסיס פשוט: בדרך מחוכמת זו קיח ה-מפד"ל למנוע בעד אנשי אגו"י להשיג רשות-דיבור, לשם הסרת העניין מעל סדר-היום. הם קיחו כי לא תיערך כלל הצבעה על הסרת ההצעה — וכך לא יצטרכו להצי-בע נגד ההצעה האגודאית להסיר את ה-עניין.

אבל אנשי האגודה היו מוכינים. אני קצת

להסיר מעל ידו גירויים. כמו אשה עם כל הקטס שלה — ויש לה קטס — שיאלצו אותו להטב עינו כלפי מסה ויפריעו אותו מהתרכזות.

אורי אבנרי: אז למה לא תציעו לה-קיס מחיצה בין גברים ונשים גם במליאת הכנסת? גם פה יש גירויים!

זרח ורהפטיג: חזר-הכנסת אבנרי הוא אדם חזק מאוד, והוא מחוסן בפני גירויים...

אולם בדרך כלל נשמעו דבריו של ור-הפטיג בשקט. רק בסוף באה האפתעה ה-גדולה: בניגוד לכל מה שדובר קודם לכן, הוא הציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. מה פתאום? הרי בקואליציה הוחלט א-ח-רתג התעלומה נפתרה במהרה, והיא שגרמה לסערה.

אלו הציע השר להעביר את ההצעה ל-